

ДИЛМА РУСЕФ и БОЖЕСТВЕНИТЕ ДАРОВЕ за ДИПЛОМАТИЧЕСКИЯ РЕНЕСАНС

Публикувана: Понеделник, 29-ти Ноември 2010, автор(и): 24 Часа

Сегашното българско правителство е целунато от Господ: то е първото от 20 години насам, което *не* трябва да преговаря за членство с ЕС, а само да ползва това членство. И да инвестира в реформи освободения от преговорите капацитет, особено в дипломатията и външната политика, които след НАТО и ЕС имат нужда от нови цели. Дойде време за мащабна външно-политическа реформа (ВПР) -- даже Ренесанс.

Господ ни е пратил и катализатор за ВПР, предвиден в Лисабонския Договор: Европейска външна (тоест, дипломатическа) служба, която ще презареди и мотивира европейските дипломации.

Главната цел на ВПР е спешно да оперираме политическата импотентност, която пречи да осребряваме за страната си златни възможности, създавани дълго и трудно. Няколко измежду стотиците примери: Занемареният руски пазар и Китай (където почитат държавата ни, като втората в света, признала КНР). Страните, щедро финансирани от България до 1989 или от които образовахме хиляди студенти, като Виетнам и много други в Азия, Африка, Арабския свят, Латинска Америка (те ни помнят с благодарност). И така, чак до ден днешен, когато инвестираме и жива сила и бойна техника в Афганистан и Ирак, за да отворим тези пазари (включително *военни*), но не за България!, а за трети страни, които дори бяха скептични към международните усилия там.

Третият Божи дар за ВПР ще бъде провъзгласен на 1 януари 2011: Дилма Русеф - Президент на Бразилия! Но да не стане -- както досега -- един ден да си кажем: „а бе,

страхотна възможност беше, ама я изтървахме". Нужни са реформи, които ще стимулират мощни бразилски инвестиции у нас. А това изисква повече работа (не непременно пред камерите и микрофоните[1]). Кризата изисква реформи, за които въображението не ни е стигало досега. Дори и най-блестящият български посланик, изпратен в Бразилия ще е безсилен без тях.

Бразилия не е само Рио де Жанейро, а федерация от 26 щата. Тя е 5-тата по площ страна (след Русия, Канада, Китай и САЩ), и 5-тата по население (след Китай, Индия, САЩ, Индонезия). Бразилия е № 1 по растеж на конкурентността, а в перспектива -- четвърта сила по БВП в (след Индия, САЩ и Китай). През 1931 Илф и Петров синтезират комунистическата реалност в Съветския съюз с крилатата фраза "*Нет, это не Рио-де-Жанейро, это гораздо хуже*" [*], която превръща Бразилия в символ на всичко прекрасно, отнето от комунизма. Но ето, че през 2011 ВПР може да превърне България в Рио де Жанейро, макар и 80 години след Илф и Петров.

Пост евро-атлантическият Ренесанс на българската дипломация минава през нейната спешна и мащабна преориентация към икономика и прагматика. Ето 12 прости, но ключови стъпки от ВПР.

1) Министерството на Външните Работи, МВНР, се трансформира в **Министерство на Външните и Външноикономическите Политики**, МВВП, със съответните структурни и кадрови промени (Подобни добри практики има в Канада, Белгия, Южна Корея, Нова Зеландия, напр.). Забележете, последната дума е *политики* -- от това имаме нужда, а не аморфните *работи* или *отношения*. МВНР трябва по същество да прерасне в **Министерство Външните и Външноикономическите политики и политиката за развитие на ЕС** (дълго име, но адекватно отразява ресора: вж. т. 9 по-долу);

2) Външният министър става и **вице-премиер с гореспоменатия ресор**. С целия ми респект към останалите ресори и министри, единствено Външният министър може ефективно да използва и командва дипломатическата мрежа зад граница.

3) Премиерът да назначи в МВВП нарочен *министър на външноикономическата политика (да го оприличим на вице-вице-премиер)*, под ръководството на Външния министър, който да формулира икономическите приоритети на дипломатията -- регион по регион, включително в Латинска Америка и Бразилия и да координира междуведомствените усилия по ресора. (Опитът на Южна Корея с такава структура ще помогне.)

4) ВПР трябва да формулира **собствената ниша на България**, "специализацията" в рамките на ЕС. В тази ниша попадат, например, редица страни, които пазят топли емоции от пред-демократичния период на България: от Виетнам, Лаос, Монголия и Северна Корея, през Судан, Мозамбик, Ангола и Кабо Верде, та чак до Куба, Чили и Никарагуа. А някои от тях могат да са мост на отношенията ни с изгряващите глобални икономически колоси, като АСЕАН в Източна Азия [2] или Меркосур в Латинска Америка. Така че, вместо да се закриват съществуващите посолства, трябва точно

обратното: *да се разкрият нови и подсилят спешно мисиите по обещаващи икономически дестинации.* [3, 4]

Друга, иновативна технологична област, в която създадохме авторитет и потенциал за България -- все още неизползвани! -- **е електронната стандартизация(**)**. Малък български екип -- в който участвахме със съпругата ми Гергана Паси (тогава европейски министър) -- успя да прокара през Европейската Комисия, а после и на световно равнище, стандартизирането на зарядните GSM устройства след 2010 г. -- нововъведение с планетарен икономически и еко-ефект. Вече България може да стане говорител на ЕС по въпроси на еко-дизайна и климатичните промени. Ако пожелае...

Една от причините за пропускани ползи -- както от членството в ЕС, така в дипломатията като цяло -- *е липсата на Европейски министър в МВнР (МВВИП)*. Той(тя) трябва да подпомага титуляра в експоненциално нарастващите европейски ангажименти и теми, които от външни за България, все повече стават вътрешни за ЕС.

Впрочем, дошло му е времето да предложим на *ЕС да изпрати българин за посланик на ЕС в Бразилия*. Е, ако не става посланик, поне зам-посланик.

5**) Друга занемарена златна възможност е *споразумението ни с Испания* (подписахме го с министър Моратинос през 2005), което щедро предоставя покрива на всяко испанско посолство по света за български дипломати. Това ноу-хау трябва само да се приложи и мултиплицира и с други стратегически партньори -- като Италия, например.

6**) *Мащабно разгръщане на мрежата на военната ни дипломатия*. При официалната ми визита в Черна Гора през 2008 предложих на двете правителства да модифицираме българо-испанското ноу-хау, като предоставим услугите на българската дипломатия, и най-вече на военната, на младата държава. Тогава и двете правителства (както и нашите съюзници) аплодираха идеята, но само толкова. Кризата е свеж повод да случим идеите сега -- и то не само с една държава -- още повече, че и тук финансиране може да се намери.

7**) Правителството *да актуализира* и приложи стратегията на МВнР от 2005 за **създаване на Агенция за дипломатическите имоти в чужбина, АДИЧ**, от където дългосрочно да се финансира ВПР. България разполага със стотици, включително и пустеещи задгранични имоти на стойност милиарди евро. При оптимално използване те стават печатница за пари, докато сега -- като всеки занемарен имот -- са яма за прахосване на пари. Към края на министерския си мандат (след написаното домашно по НАТО, ЕС, ОССЕ, Съвет за Сигурност на ООН, визита на папа Йоан Павел II и пр.) предложих на нашето правителство -- и то прие -- стратегия за изграждане на АДИЧ, която да управлява и осребрява тези имоти. Завещахме тази готова стратегия на идващите след нас, но пак без никакъв успех.

8) *Потенциалът на българския еврокомисар*. Правителството не успя да извлече добавена стойност от ресора (защита на потребителите) и успехите на първия ни евро-комисар. Да се поучим и поправим с втория: България може да изгради регионален център за борба с

бедствия и аварии (или за набиране на доброволци) без да чакаме далечни кандидат-членки ЕС да ни изпреварват в това отношение.

9**) **Помощта за развитие** е основен инструмент във външната политика на ЕС, в която Съюзът инвестира 50 000 000 000 (50 милиарда) евро годишно. Българският ангажимент към тази политика на ЕС е около 110 милиона лева годишно и в перспектива ще расте.[5] Тези пари -- сравними с бюджета на цялото МВНР -- харчени сега на парче (с Андрешковата надежда да ни се разминат) нямат добавена стойност. А при добро планиране, те ще има дългосрочна възвращаемост. Един пример само: стипендии за чуждестранни студенти в българските университети ще са пряка подкрепа за образованието у нас, както и дългосрочна инвестиция в отношенията ни с тези части на света.

10) За последните 50-60 години Голямата Пропусната Възможност във външно-икономическата ни политика се нарича *Израел*. Българският героизъм, спасил близо 50 000 евреи през Втората световна война, живее в израелското общество и създава доверие, което други народи трябва да градят с десетилетия. Израел е световен технологичен, икономически и иновационен лидер, изпреварил в много отношения САЩ, ЕС, Индия Китай, Япония, Бразилия или Южна Корея. Често пъти сме имали повод да се възхищаваме на израелското икономическо чудо. Но защо не се възползваме от него! България може да извлече колосални ползи от сътрудничество с Израел в информационните и авангардните технологии, земеделието, отбраната и т.н. За съжаление и тук външната и икономическата ни политика вървят в тъжен дисонанс. За сравнение, Гърция, току-що затоплила отношенията си Израел след десетилетен хлад, вече бере плодовете им и установи тесни, дори и военни контакти, каквито предлагаме на България от 2009 насам! Но гърците осъзнаха, че кризата е повод да мислят по новому!

11**) Имаме необходимост -- вече 20 години -- от **Информационна агенция "България"**, която координирано да рекламира културата, постиженията, завоеванията, възможностите и предимствата на страната ни, аналог на едно-времешната София Прес. (Такива рекламни институции много от нашите съюзници отдавна поддържат.) Тази Агенция може да обедини потенциала на други съществуващи структури (например БТА), но ще е най-ефективна под шапката на Външното ведомство. [4]

12**) Новият видим външно-политически приоритет, съвсем в духа на ВПР, трябва да се нарича **членство на България в ОИСР, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие** -- световния клуб на богатите държави. Приемането в него става след сериозни реформи, които щещ-не-щещ водят към просперитет. Стремещът към ОИСР ще запълни голяма част от пост-евроатлантическия вакуум в дипломацията ни, появил се на 1 януари 2007. Довършителните работи по Шенген и Евроната, макар и важни, не са достатъчни за това.

Горната програма, ВПР, може да се нарече "*През дипломацията към просперитет*" и кризата не е пречка за нейната реализация, а точно обратно -- причина за спешното ѝ прилагане. Това е самофинансираща се стратегия с огромна възвращаемост. Да пестим

от дипломация, заради кризата, е контрапродуктивно -- като да бориш инфлацията с печатане на пари.

През 2001-2005, докато се главоблъсках в преговорите с НАТО и ЕС, понякога ме питаха: да не вземете в бързината да ни направите и 51-ви щат на САЩ? Това, обаче, не беше в нашия дневен ред. Макар че си мислех: така ще получим двама българи в Сената, неколцина в Конгреса, а възможно и вице-президент и космонавт с НАСА, постоянно място в Съвета за сигурност, в Г-8 и Г-20, ще си гарантираме през година американска президентска визита у нас, падане на американските визи, всички американски военни бази да станат и наши, инвазия на американските инвестиции и туристи (но вече не като чужди), силиконова долина около язовир Ивайловград, и т.н. и т.н. При това, ако повече от 27-те членки на ЕС постъпят така, Европа ще може по мирен път да ре-колонизира Америка, което ще бетонира транс-атлантическата връзка. Наистина, конвергенцията между ЕС и САЩ тепърва ще навлиза в по-интимни фази, но нека първо свършим спешната работа.

Днес, с избора на Дилма Русеф можем лесно да си гарантираме привилегията на виртуален 27-ми щат на Бразилия, който да е живата ѝ връзка с ЕС. А президент като Дилма ще ни върне надеждата, че щом българите могат да управляват добре Бразилия, те сигурно ще зауправляват добре и България. Някой ден!

(**) Идеите, описани в точки 5,6,7,9,11 и 12, опитвах многократно да прокарам пред предишното правителство, но -- въпреки позицията ми на Председател на външната комисия -- без успех. Явно за правилните идеи трябва и правилно време, и правилни хора. Дано са дошли.

[*] Не, това не е Рио де Жанейро, това е нещо много по-лошо.

[1] Нека веднага да стане ясно: под реформи нямам предвид PR (не че го заклеймявам, но нямам него предвид!). Всеки от тримата ни първи държавници ще има основание да поиска да се изправи до Дилма на церемонията ѝ: президентът -- защото тя е президент, премиерът -- защото тя е шеф на изпълнителната власт, а председателят на Парламента -- защото е жена. Да не забравяме в суматохата и кмета на Габрово, разбира се -- нали той ще и поднася погачата с чубрица, когато след 1-2 години тя посети Етъра.

[2] Бруней, Виетнам, Индонезия, Камбоджа, Лаос, Малайзия, Мианмар/Бирма, Сингапур, Тайланд, Филипините.

[3] Тук можем да цитираме Франция, която и в най-големите кризи държи на два приоритета: културата и дипломацията. Или пък Турция, която в момента разкрива 18 нови посолства по света -- 14 в Африка и 4 в Латинска Америка. Изобщо, дипломатическата мрежа е тънка работа (не е като мрежата на "Плод-Зеленчук" -- днес откриваш магазин, утре го закриваш, в другиден обратното). Тук връзките и традициите се създават с десетилетия и се рушат за дни.

[4] Знам, че след всяко от горните предложения ще бъде задаван въпросът: откъде пари за тази инвестиция. Макар че посочих възможни източници, да дам и няколко примера от моята практика, че такива идеи работят. През 2001-2005, разкрихме -- предимно с реструктуриране на ведомствените бюджети, но и с осигурено външно финансиране -- Генерално консулства в Шанхай, Милано, Лос Анжелис и Чикаго, няколко в Русия, посолства в Подгорица, Прищина, както и Дъблин, Любляна и Камбера (Ъпгрейд). Разкрихме и два института към МВнР -- Дипломатически и Културен институт, който беше първият национален музей, разкрит след 1981 г. Тайната на този дипломатически бум беше не в допълнителните средства, а в огромната морална и интелектуална подкрепа, която получавах от целия екип на правителството на Симеон, каквато и днес би могла да направи чудеса в дипломацията.

[5] Това е една изключително далновидна политика на ЕС, бореща нищетата, мизерията и пр. трагедии по света, преди техните последствия да са ни ударили директно. Иначе казано, добре е да платиш гасенето на пожара у съседа, преди да е подпалил твоята черга.